

MOOCs: การเรียนการสอนทางไกลผ่านสื่อออนไลน์

จุฑารัตน์ นกแก้ว

โลกออนไลน์เข้าไปเกี่ยวข้องกับทุกส่วนในชีวิตของคนสมัยใหม่และก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆ รวมทั้งในด้านการศึกษา การเรียนรู้เป็นไปในแบบที่ว่า “เรียนที่ไหน เวลาใด อย่างไร ก็เรียนได้” ตามความสนใจและความต้องการผ่านสื่อออนไลน์โดยเฉพาะการศึกษาออนไลน์ในรูปแบบต่างๆ รวมทั้งการเรียนการสอนออนไลน์ในรูปแบบ MOOCs ที่เป็นวิธีการเรียนการสอนทางไกลสมัยใหม่ที่เน้นให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเองผ่านสื่อออนไลน์บนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต

MOOCs ย่อมาจาก Massive Open Online Courses หรือภาษาไทยอ่านทับศัพท์ว่า มู้กส์ หรือ มูก ซึ่งมาจากคำต่างๆที่ประกอบกัน ดังนี้

Massive ผู้เรียนลงทะเบียนได้มากกว่า 10,000 คน เป็นการเรียนแบบปวงชน ไม่จำกัดจำนวนผู้เรียน
Open ไม่มีค่าใช้จ่าย ใครๆก็ลงทะเบียนเรียนได้

Online เป็นการเข้าถึงรายวิชาในหลักสูตรแบบมีปฏิสัมพันธ์ในเวลาจริงโดยใช้เทคโนโลยีออนไลน์ เป็นเครื่องมือการเรียนรู้

Course เปิดสอนได้ตลอดตามเวลาที่ต้องการได้ โดยไม่จำเป็นต้องขอรับประกาศนียบัตรผลการเรียน

จากคำต่างๆ แปลความหมายได้ว่า MOOCs เป็นรายวิชาหรือ หลักสูตร (Course) การเรียนออนไลน์ (Online) ที่ออกแบบมาเพื่อผู้เรียนจำนวนมาก (Massive) อนุญาตให้ผู้เรียนเข้าถึงรายวิชาที่มีการผลิตตามมหาวิทยาลัยต่างๆ ตามความถนัดหรือความสนใจด้วยตนเองจากที่ใดก็ได้โดยไม่จำเป็นต้องเป็นนักศึกษาและไม่มีค่าใช้จ่ายในการลงทะเบียน (Open)

คำว่า MOOCs เป็นคำที่ใช้ในปี 2008 โดยเป็นการพัฒนามาจากการใช้ทรัพยากรการศึกษาแบบเปิด หรือ โออีอาร์ (Open Educational Resources- OER) ที่มีการพัฒนาในช่วง 2000-2007 เป็นต้นมา และโออีอาร์ เป็นจุดเริ่มต้นของคำต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น การศึกษาระบบเปิด (Open education) ซอฟต์แวร์แบบเปิด (open software) หลักสูตรและเนื้อหาแบบเปิด (open courseware and content) เนื้อหาระบบเปิด (open content) เป็นต้น MOOCs เป็นคำที่นำมาใช้ในการผลิตรายวิชาออนไลน์ระบบเปิดที่พัฒนาขึ้นโดยนักวิชาการจากมหาวิทยาลัยมินเนโซต้า (University of Minnesota) จากแคนาดา ชื่อรายวิชา “

Connectivism and Connective Knowledge “ เป็นรายวิชาที่เปิดให้นักศึกษาลงทะเบียนเรียนตามหลักสูตรของมหาวิทยาลัย และเปิดให้ผู้เรียนทั่วโลกที่สนใจสมัครเรียนได้โดยไม่มีค่าใช้จ่ายในเวลาเดียวกัน ต่อจากนั้น มีการผลิตรายวิชาในลักษณะนี้อีกหลายรายวิชาในสถาบันการศึกษาอื่นๆ โดยมีการให้บริการผ่านแพลตฟอร์ม (platform) ของผู้ให้บริการ (MOOCs provider) กว่า 40 แห่ง ผู้ให้บริการ MOOCs ที่เป็นที่ยุ้จักอย่างแพร่หลาย เช่น EDx, Coursera, Udacity, Khanacademy เป็นต้น ตัวอย่าง MOOCs ในประเทศไทย เช่น โครงการ Thai-MOOCs เป็นโครงการมหาวิทยาลัยไซเบอร์ที่อยู่ภายใต้โครงการมหาวิทยาลัยไซเบอร์ไทย Skill Lane ที่เป็นองค์กรเอกชนที่ผลิต MOOCs เป็นต้น นอกจากนี้ ในปัจจุบันมีองค์กรการศึกษาเพื่อสังคมที่เรียกว่า SE (Social Enterprise) เป็นองค์กรไม่แสวงกำไรที่เข้ามาดูแลจัดทำสื่อการเรียนการสอนแบบ OER และ MOOCs เผยแพร่ทางอินเทอร์เน็ต ถือเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนสามารถเรียนกับผู้สอนเก่งๆ ได้เท่าเทียมกัน

รายวิชาแบบ MOOCs เป็นรายวิชาที่เรียนผ่านสื่อออนไลน์ทั้งที่เป็นรายวิชาเอกเทศและรายวิชาที่เป็นรายวิชาหนึ่งในหลักสูตรการเรียนการสอนของสถาบันการศึกษา องค์ประกอบของรายวิชา MOOCs ประกอบด้วย

1) เนื้อหาบทเรียน (lecture) ประกอบด้วย วิดีโอ ประมาณ 5-15 นาที มีอาจารย์อธิบายเนื้อหาพร้อมภาพหรือกราฟ/ ตาราง ที่ทำให้เข้าใจได้ง่าย และการเชื่อมโยงทรัพยากรสารสนเทศบนเว็บ ที่เรียกว่า ทรัพยากรการศึกษาแบบเปิด หรือ โออีอาร์ (Open Educational Resources-OER) ที่เป็นสื่อการเรียนรู้ สื่องานวิจัย ในรูปสื่อดิจิทัลที่เป็นสาธารณสมบัติ ได้รับการเผยแพร่ด้วยใบอนุญาตแบบเปิดที่อนุญาตให้สามารถเข้าถึง ใช้งาน ดัดแปลง เปลี่ยนแปลง และเผยแพร่โดยปราศจากค่าใช้จ่าย การอนุญาตแบบเปิดนี้อยู่ภายใต้กรอบของสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาที่ได้กำหนดไว้โดยอนุสัญญาระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องและความเคารพต่อผู้ที่เป็นเจ้าของผลงานนั้นๆ

2) แบบฝึกหัด (assignment) เป็นคำถามสั้นๆ เพื่อให้เข้าใจบทเรียน บางรายวิชามีการบ้านที่ผู้เรียนต้องทำแบบฝึกหัด โดยใช้เวลาประมาณครึ่งชั่วโมง เมื่อส่งแบบฝึกหัด จะมีผู้เรียนคนอื่นให้คะแนน โดยผู้สอนได้กำหนดเกณฑ์การให้คะแนนไว้ล่วงหน้า

3) กระดานสนทนาหรือ ฟอรัม (forum) อาจมีการตั้งคำถามจากผู้เรียนโดยจะมีการโหวตคำถามที่มีความสำคัญอันดับต้นๆ ผู้สอนและผู้เรียนจะเข้ามาตอบคำถามเพื่อให้มีส่วนร่วมในการเรียน

4) เอกสารหนังสือรับรอง (certificate) เมื่อผ่านการทดสอบหรือเรียนจบรายวิชา

วิธีการเรียนแบบ MOOCs มีการกำหนดหัวข้อย่อยในรายวิชา มีการวัดประเมินผล มีการบ้าน มีกิจกรรมให้ผู้เรียนได้ทำงานกลุ่มรวมทั้งให้ผู้เรียนช่วยกันตรวจงาน MOOCs หลายหลักสูตรสามารถให้ผู้เรียนนำผลการเรียนไปเทียบหลักสูตรกับสถาบันการศึกษาชื่อดังหรือให้อ้างอิงในการสมัครงานได้ การเรียนแบบ MOOCs มีลักษณะที่เด่น 3 ประการ คือ 1) เป็นรายวิชาที่เปิดเสรีให้ผู้เรียนจำนวนมากได้ (Massiveness) 2) ใช้ระบบเปิด (Openess) แบบเสรี ซอฟต์แวร์แบบ โอเพนซอร์ส ทรัพยากรการศึกษาแบบเปิด และ 3) ใช้การเรียนรู้แบบเชื่อมโยง (Connectivism) ที่เป็นกระบวนการแบบเชื่อมโยงจากแหล่งความรู้ที่หลากหลาย ใช้เครือข่ายเป็นเครื่องมือในการเข้าถึงเนื้อหา และตั้งอยู่บนหลักการพื้นฐานองค์ความรู้ที่เกิดจากความคิดของมนุษย์ที่เกิดขึ้นอย่างไม่หยุดยั้ง

MOOCs ถือเป็นรูปแบบหนึ่งของการเรียนการสอนทางไกลในระบบเปิด กล่าวคือ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนที่สนใจสมัครเรียนรายวิชาที่ตนสนใจโดยไม่มีค่าใช้จ่ายยกเว้นรายวิชาที่ต้องการเอกสารรับรองผลการเรียนซึ่งอยู่ในรูปแบบต่างๆ เริ่มจากประกาศนียบัตร (achievement) ประกาศนียบัตร (certificate) และปริญญาบัตร (degree) สิ่งนี้ถือเป็นหลักการของระบบเปิดที่ออกแบบรายวิชาที่สนับสนุนผู้เรียนโดยไม่จำกัดจำนวน เป็นการเรียนรู้ตามความสนใจของแต่ละบุคคล และ MOOCs ยังจัดเป็นนวัตกรรมที่เป็นก้าวสำคัญของการเรียนการสอนทางไกลที่เริ่มมาจากการเรียนบนฐานสิ่งพิมพ์ สื่อโสตทัศน์ สื่อประสม และการเรียนผ่านสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร จนมาเป็นการเรียนทางไกลออนไลน์ผ่านสื่อออนไลน์

MOOCs มีประโยชน์ในการจัดการเรียนการสอนทั้งในแง่ผู้เรียน ผู้สอน และสถาบันการศึกษา ในแง่ผู้เรียน การเรียนผ่าน MOOCs เปิดโอกาสให้ผู้เรียนเข้าถึงเนื้อหาความรู้ได้อย่างเสรี ผู้เรียนสามารถเลือกเรียนรายวิชาที่ตนสนใจได้ทั่วโลก เป็นการสร้างแรงจูงใจให้เกิดการเรียนรู้ เป็นการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ ช่วยให้ผู้เรียนมีประสบการณ์การสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองซึ่งส่งผลทำให้กลายเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตในที่สุด อีกทั้งประหยัดค่าใช้จ่ายเพราะเป็นการเรียนออนไลน์แบบเสรีผ่านเครือข่าย

อินเทอร์เน็ต ในแง่ผู้สอน ช่วยในการสร้างบทเรียนวิดีโอออนไลน์ การผลิตวัสดุการสอนที่ทำให้ผู้เรียนสนใจและมีส่วนร่วมกับการจัดทำแบบฝึกหัด แบบทดสอบ ในแง่สถาบันการศึกษา เป็นการเสริมเติมเต็มการเรียนการสอนในรูปแบบต่างๆ โดยเฉพาะสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาที่มีการสอนทั้งในระบบ และการศึกษานอกระบบ

โดยสรุป MOOCs ถือเป็นแนวคิดการจัดการศึกษาที่ตอบสนองอุดมการณ์การจัดการศึกษาระบบเปิดที่เป็นการศึกษาที่เปิดกว้างสำหรับมวลชนของโลกอย่างแท้จริง โดยความรู้ควรมีการแบ่งปันและเป็นไปตามความต้องการ ความสนใจ ไม่มีข้อจำกัดในด้านเศรษฐกิจ ภูมิศาสตร์ และประชากร การจัดการศึกษาแบบ MOOCs ช่วยการลดช่องว่างทางการศึกษาและต่อยอดการเรียนรู้ผ่านสื่อการศึกษาตามสาขาวิชาที่สนใจ สามารถนำวิชาการความรู้ประยุกต์ใช้ในการทำงานและการพัฒนางานในองค์กรซึ่งถือเป็นการเพิ่มสมรรถนะคนในองค์กรทั้งในด้านการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพ การพัฒนาคน การสร้างองค์ความรู้ และการสร้างวัฒนธรรมการมีส่วนร่วมอีกทั้งยังเป็นการเรียนที่สนับสนุนปรัชญาการศึกษาสำหรับทุกคน หรือ Education for all อีกด้วย

เอกสารอ้างอิง

- คณะกรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผ่าน Massive Open Online Course (MOOCs). (2015). *เอกสารประกอบการประชุมสัมมนาทางวิชาการ เรื่อง การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผ่าน Massive Open Online Course (MOOCs)*. วันที่ 19 – 20 พฤษภาคม 2558 นนทบุรี: สาขาวิชาศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- จีระศักดิ์ หัสดี. (ม.ป.ป.). *MOOCs (Massive Open Online Course)*. สืบค้น 10 กันยายน 2558, จาก <http://tibcit.blogspot.com/2014/09/teek05.html>